

FUSTER, Joan (2023), *Escrits sobre el Tirant lo Blanc*, edició, estudi i notes de Mireia Ferrando Simón. València: Publicacions de la Universitat de València («Càtedra Joan Fuster», 30). 356 pp. ISBN: 978-84-1118-249-2

Els actes commemoratius que afecten els autors i les obres literàries acaben sent un incentiu per al seu coneixement crític, per a abordar-lo des de perspectives tan àmplies que s'avança més en un any que en dècades. Una collita científica de la naturalesa d'aquesta s'emmarca en l'Any Fuster de 2022, de la qual destaca aquesta monografia pel que fa als estudis medievalístics. Feia aleshores 100 anys del naixement del mestre de Sueca i 30 de la seua pèrdua. Ens queden, però, els seus escrits, els coneguts i els inèdits, els reeditats i els atomitzats en publicacions ben diverses, en un maremàgnun en què navega Mireia Ferrando Simón per oferir-nos aquesta col·lecció d'escrits sobre el *Tirant lo Blanc*.

La Càtedra Joan Fuster de la Universitat de València acull com a número 30 de la seua col·lecció, editada pel Servei de Publicacions d'aquesta institució, aquesta monografia sobre els escrits tirantians de Joan Fuster, amb la qual Mireia Ferrando ha rebut el Premi Joan Coromines d'Investigació Filològica, Històrica o Cultural de 2023 i el Premi de la Crítica de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana de 2024 en la modalitat d'Estudis Lingüístics i Literaris. La qualitat científica d'aquesta investigació ha estat ben reconeguda, per tant, per prestigiosos premis i per valoracions unànimes dels crítics, a la qual se suma aquesta ressenya, amb l'objectiu de difondre *aquesta gran novetat*, com diu un vers del *Misteri d'Elx*, per als estudis medievalístics i cavallerescos.

La prudència de l'autora s'avança a possibles objeccions dels medievalistes, davant la pressumpta antiguitat de les idees de Fuster sobre el *Tirant* a hores d'ara, perquè els seus apropaments al respecte acaben, per aquelles ironies del destí, poc després de la commemoració del cinquè centenari de l'*editio princeps* d'aquesta novel·la cavalleresca, que va implicar una important embranzida crítica: «Algú podria objectar que la recerca científica sobre el *Tirant* ha avançat enormement en les darreres dècades. Val a dir, però, que aquest no és un estudi sobre el *Tirant*, sinó sobre les aproximacions de Fuster al *Tirant*, que tenen per tant un límit temporal improrrogable: 1992, data del seu traspàs» (p. 21). I, en efecte, aquesta és una obra sobre un escriptor contemporani i sobre la seua utilització del *Tirant lo Blanc* com a part d'un ideari cultural, que és una de les seues

grans virtuts, però la pròpia emergència dels seus escrits sobre aquesta obra clau de la literatura catalana ens forneix d'un corpus de textos crítics d'un pensador i d'un filòleg que ha sabut traçar línies mestres també en el seu apropament a les obres medievals, moltes d'elles subjacents en les investigacions actuals, l'origen de les quals cal traçar des de la historiografia bibliogràfica, que és el que ens ofereix aquesta monografia: situar Joan Fuster en el discurs crític sobre el *Tirant lo Blanc*, en els inicis d'aquest discurs, per bé que haja anat avançant exponencialment i cap a diverses direccions.

A Ferrando Simón, se li presentava un hàndicap important: la dispersió dels textos i, sovint, la seua brevetat i el seu caràcter inèdit, en altres casos, perquè, com destaca l'autora, el *Tirant* no havia estat objecte de grans estudis com el rebuts per Sant Vicent Ferrer, Ausiàs March, Joan Roís de Corella o Isabel de Villena, que permeteren bussejar, amb certa comoditat, en el seu ideari al respecte. Tot resultava més difícil amb el *Tirant*, però Ferrando Simón accepta el repte i ens facilita la tasca, oferint-nos fins a 26 textos tirantians de Fuster, molts d'ells inèdits, que són materials de procedència i essència ben diversa, classificats per l'autora en quatre grans blocs: els textos periodístics, els articles erudits, els textos amb referències d'interés i els intercanvis epistolars, en aquest darrer cas amb Jesús Ernest Martínez Ferrando, Eulàlia Duran i Joan Coromines. Aquesta *llacuna bibliogràfica*, com la defineix Mireia Ferrando, queda ben coberta amb la seua monografia, que restaura i recupera el discurs crític de Joan Fuster sobre el *Tirant lo Blanc*.

Aquest corpus ocupa dos terços de la monografia i, de fet, n'és el seu principal objectiu, però el precedeix un estudi introductori que ens forneix de la seua clau de lectura, emmarcant els textos en les dèries i perspectives fusterianes, sobre les quals es construeixen i suren. El primer gran epígraf d'aquests preliminars té un abast ampli, atenent a la pròpia concepció i abast de la història cultural, que és el punt de partença del seu pensament sobre els clàssics. L'èxit internacional dels estudis culturals no és nou ni és patrimoni de la recerca en literatura contemporània, com molts se l'atribueixen avui, importats i desenvolupats per Fuster per al cas valencià i per als nostres clàssics. N'és una lliçó de mètode i de reflexió, que va més enllà de la crítica especialitzada, amb un catalitzador com la premsa i uns destinataris com el propi poble que hereta aquesta cultura i al qual arenga Fuster perquè la conserve, en un context desfavorable, perquè els seus primers textos són de finals de la dècada dels quaranta. El cos central del seu estudi es dedica a una revisió cronològica del discurs fusterià sobre el *Tirant*, a la seua gestació i als contextos que el van anar produint, per a establir-ne tres grans etapes, que Ferrando Simón delimita així: a) les primeres reflexions (1947-1961): la modernitat formal i el rerefons ideològic; b) les lectures socioculturals (1962-1982): la recepció de la novel·la; i c) les darreres consideracions (1983-1991): els aspectes filològics. En aquesta revisió, va emergint la dèria fusteriana

per identificar el *Tirant* com el gran clàssic en llengua catalana, el màxim exponent literari d'aquesta cultura, idea aquesta que desenvolupa en la tercera de les seccions d'aquests preliminars, com a coda final.

El repte i les 6W (*Who? What? Where? When? Why? How?*) són l'eix constructor d'aquesta monografia, que no deixa cap d'aquestes preguntes sense resoldre i que, malgrat les dificultats intrínseques, ens forneix del *què*, del propi corpus, després d'apropar-se al Fuster dels estudis culturals (*qui*), atendre als diferents contextos cronològics i espacials que emmarquen el producte (*on i quan*), revisant l'evolució intrínseca en la gestació del discurs a través de l'anàlisi dels diferents estadis del *com* i rematant el seu apropament oferint-nos el *per què*. Són perspectives didàctiques aplicades al discurs científic, producte del nou mil·lenni que representa l'autora, compromesa amb la seua història cultural i amb la solvència demostrada en diferents àmbits, en els quals sap moure's amb desimboltura i èxit.

Per aquelles paradoxes de la vida, si Fuster va fer servir el *Tirant lo Blanc* com a icona cultural i literària, com ens ha fet veure tan bé Mireia Ferrando, ell mateix ha acabat convertint-se en el símbol d'un poble, sobretot arran de les embranzides crítiques rebudes en el marc commemoratiu del centenari del seu naixement. I no sols això, sinó que ha estat un visionari de certes línies mestres de la crítica literària que són guia per als medievalistes d'avui, amb unes perspectives a desenvolupar i amb una atenció a la història social de la llengua i de la literatura que no deixen de ser el fonament, si no el substrat, sobre el qual germinen visions socials i generals del fet literari en la València del segle xv. Fuster Ortells, Sanchis Guarner i Ferrando Francés ens forneixen d'un mètode i d'un prisma crític, que coneix bé Mireia Ferrando i que sura en aquest llibre, que acabarà convertint-se en un referent ineludible per als estudis fusterians, sens dubte, però també per als tirantians, des de la pinzellada fina d'una visió àmplia.

Josep Lluís Martos
Universitat d'Alacant

jl.martos@ua.es

<http://orcid.org/0000-0002-1379-7536>